

การดำรงอยู่และบทบาททางสังคมของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม จังหวัดชลบุรี The Survival and Social Roles of Chinese Music Ensemble of Traisarana Buddhist Foundation in Chonburi Province

อภิชัย ลิ้มทวีเกียรติกุล* APICHAJ LIMTAVEEKIETTIKUL*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำรงอยู่และบทบาททางสังคมด้านการบรรเลงประกอบพิธีกรรมและการแสดงของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม จังหวัดชลบุรี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านดนตรีวิทยาและมานุษยดนตรีวิทยาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักการและแนวคิดทางด้านดนตรีจีน สภาพการคงอยู่ของวงดนตรีจีนในประเทศไทย 2) นักดนตรีจีนที่มีประสบการณ์ความเชี่ยวชาญ และเกี่ยวข้องกับวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม จังหวัดชลบุรี โดยรวบรวมข้อมูลแบบลูกบอลหิมะผ่านการวิเคราะห์ เชื่อมโยง และนำเสนอข้อมูลรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า วงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม ถือกำเนิดมาเป็นระยะเวลานานนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2482 โดยมีภารกิจแบ่งออกเป็น งานด้านศาสนพิธี และงานด้านการประกอบการแสดง ถือได้ว่าเป็นวงที่มีชื่อเสียงในเรื่องลำดับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม และมีความครบครันในเรื่องเครื่องดนตรีจีน มีรูปแบบการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะงานที่ถือเป็นธรรมเนียมที่ต้องจัดเป็นประจำทุกปีมีจำนวนทั้งสิ้น 9 งาน รูปแบบการสวดพิธีกรรมต้องใช้ลักษณะการสวดทำนองธรรมสังคีตที่เรียกว่า “ทำนองเสียงฮ้อ” ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว โดยปัจจุบันในประเทศไทยมีการสวดทำนองลักษณะนี้เหลือเพียง 2 แห่ง คือ วงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม และสมาคมสว่างกตัญญูธรรมสถาน รูปแบบการบรรเลงโดยหลัก ประกอบด้วย หยางฉินหรือเอ๋อร์หูจะรับหน้าที่บรรเลงทำนองหลักตามโน้ตเพลงจีนดั้งเดิม เครื่องอื่นจะบรรเลงในรูปแบบการแปรทำนอง เซลโลและคีย์บอร์ดทำหน้าที่คุมแนวเสียงเบสและเสียงประสาน และมีบทบาทในการบรรเลงด้านการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ ได้แก่ พิธีกึ่งเต็ก พิธีเคารพศพ พิธีถวายพระพร พิธีเปิดป้ายวางศิลาฤกษ์

คำสำคัญ : วงดนตรีจีน/ ไตรสรณะพุทธสมาคม/ วัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายจีน

*อาจารย์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, township026@gmail.com

*Lecturer, Sukhothai College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute, township026@gmail.com

Receive 17/8/66, Revise 2/10/66, Accept 12/10/66

Abstract

This research is qualitative research. The objective of this research is to study the survival and social roles of Chinese Music Ensemble of Traisarana Buddhist Foundation in Chonburi province. The researcher has chosen two main groups of informants: firstly, experts in musicology and ethnomusicology who have expertise in principles and concepts of Chinese music as well as the existence of Chinese music ensembles in Thailand, and secondly, Chinese musicians who have experience, expertise, and relationship with Chinese Music Ensemble. The researcher has collected information by snowball sampling through analysis, connection, and presentation in a descriptive analysis.

The results show that Chinese Music Ensemble of Traisarana Buddhist Foundation has been established since 1939. Its missions are to perform in religious rites and be part of performances. It is famous for its ritual procedures, and well-equipped Chinese instruments; it relies on oral tradition for its existence. There are nine annual traditional ceremonies. The form of chanting for rituals uses religious chanting music called “Xiang hao,” which has a unique character. Nowadays, there are only two academies in Thailand which are teaching Xiang hao. The main performance is led by Yang Qin or Erhu, which will undertake the original Chinese score. Other instruments will perform the transforming melody, while the cello and keyboard will be in charge of controlling base and chorus sounds. This ensemble holds the performing role in important rites such as the Chinese funeral ritual, the rite of paying respect to the deceased, the royal blessing ceremony, and the groundbreaking ceremony.

Keywords: Chinese Music Ensemble/ Traisarana Buddhist Foundation/ Thai-Chinese culture

บทนำ

ประเทศไทยและประเทศจีนมีความสัมพันธ์กันมาช้านานตั้งแต่สมัยโบราณกาลจวบจนถึงปัจจุบัน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า ไทยและจีนได้เริ่มมีการติดต่อไปมาหาสู่กันกว่าสองพันปีมาแล้ว นับตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น เมื่อรัฐไทยเป็นอาณาจักรสุโขทัย ประเทศจีนเข้ามามีบทบาทกับประเทศไทยในเรื่องการผลิตถ้วยชามสังคโลก เป็นช่วงแรก ที่ไทยและจีนต่างเล็งเห็นโอกาสการติดต่อค้าขายระหว่างกัน ต่อเนื่องมาถึงสมัยอยุธยา ไทยและจีนมีการติดต่อกันมากขึ้น กรุงศรีอยุธยากลายเป็นหนึ่งในศูนย์กลางการค้าขายของพ่อค้าจากประเทศตะวันตกและแหล่งรวมสินค้าจากจีน และในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ความสัมพันธ์ทั้งทางการทูตและการค้าที่มีมาช้านานยังส่งผลให้ชาวจีนเดินทางมาตั้งรกรากในไทยอย่างต่อเนื่อง ดังเช่น ในปี พ.ศ. 2460 ชาวจีนส่วนใหญ่เดินทางอพยพโดยเรือสำเภาเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยเป็นจำนวนมาก¹ ชาวจีนที่ลี้ภัยมาอยู่ในไทยได้มีบทบาทด้านเศรษฐกิจ เกิดการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมขึ้น กลายเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่เป็นญาติมิตรกับคนไทยและอยู่ร่วมกันอย่างมีไมตรีจิต โดยชาวไทยเชื้อสายจีนยังคงสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน ปรากฏให้เห็นจากประเพณีจีนในสังคมไทยทุก ๆ รอบปี เช่น การทำพิธีกฐนเต็ก การกราบไหว้บรรพบุรุษ เทศกาลตรุษจีน เป็นต้น โดยตัวดนตรีเป็นองค์ประกอบที่ขาดเสียมิได้ในประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ มีบทบาทในการถ่ายทอดชีวิตความเป็นอยู่ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ และทำหน้าที่หล่อหลอมจิตใจชาวไทยเชื้อสายจีนทั้งในบริบทครอบครัวและสังคมให้หลอมรวมเป็นหนึ่งเดียว

จังหวัดชลบุรี เป็นบริเวณพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ โดยในอดีตตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ชลบุรีเคยเป็นเมืองท่าและจุดจอดพักเรือสินค้าจากต่างประเทศ นับได้ว่าเป็นจังหวัดที่ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชนชาวจีนแต่จิวเข้ามาตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น บริเวณตำบลบางปลาสร้อยเป็นจุดสำคัญที่ชนชาวจีนมาตั้งรกราก เพื่อประกอบอาชีพค้าขาย อาชีพชาวประมง และในบริเวณอำเภอบ้านฉาง ปานทอง และบ้านบึง ชนชาวจีนได้ริเริ่มอาชีพเพาะปลูกอ้อยในจังหวัดชลบุรี² กลุ่มชนชาวจีนแต่จิวมีบทบาททั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ เป็นต้น พิธีกรรม ดนตรีจีน และการแสดงต่าง ๆ เป็นหนึ่งในวัฒนธรรมและประเพณีจีนแต่จิวที่ได้รับการสืบทอดมาจากเมืองจีนรุ่นสู่รุ่น โดยถูกผูกติดกับความเชื่อ และกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีในการปฏิบัติ จนกลายเป็นจารีตประเพณีหรือแบบแผนที่ผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทย

มูลนิธิไตรสรณะพุทธสมาคม จังหวัดชลบุรี เป็นสมาคมที่มีบทบาทสำคัญในงานด้านสาธารณกุศลมากมาย อาทิ การเก็บศพไร้ญาติ งานสังคมสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุ การจัดทุนการศึกษา เป็นต้น และทางมูลนิธิฯ มีส่วนช่วยสืบสานอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมในด้านการแสดงดนตรีจีน ประกอบพิธีกรรมและการแสดงผ่านการเผยแพร่ในหลากหลายสถานที่ ได้แก่ สมาคมและศาลเจ้าจีน อาคารทางศาสนา สถานที่จัดงานมงคลและงานอวมงคล ตลอดจนการส่งเสริมเจตคติค่านิยมด้านดนตรีจีนแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป โดยการจัดการเรียนการสอนดนตรีจีนให้กับผู้ที่สนใจ ทุกสิ่งล้วนเกี่ยวข้องและมีความสำคัญกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่จังหวัดชลบุรีมาช้านาน แต่ในปัจจุบันคนไทยเชื้อสายจีนมีความสนใจในวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีจีนลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว สังคมในยุคปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจในเรื่องเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์มากกว่าการเรียนรู้และสืบทอดดนตรีจีน ด้วยประเด็นดังกล่าวส่งผลให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการดำรงอยู่และบทบาททางสังคมด้านการบรรเลงประกอบพิธีกรรมและการแสดงของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม จังหวัดชลบุรี เพื่อเป็น

1. ด้วน สี่ เจริญ, *ประวัติศาสตร์ไทยในสายตาของชาวจีน* (กรุงเทพฯ : พิศาร, 1997), 15-34.

2. George W. Skinner, *Chinese Society in Thailand: An Analytical History* (New York: Cornell University, (1962), 16.

การบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี และการสืบทอดดนตรีจีนและวัฒนธรรมจีนแต่จิว ก่อนที่จะถูกละเลยคุณค่า และถูกกลืนหายไปในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาบทบาททางสังคมด้านการบรรเลงประกอบพิธีกรรมและการแสดงของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม จังหวัดชลบุรี

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้หลักการทางมานุษยดนตรีวิทยา โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นหลักการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านประวัติศาสตร์ดนตรีจีน วงดนตรีจีนกับบทบาทหน้าที่ทางสังคมการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของวงดนตรีจีนในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านดนตรีวิทยาและมานุษยดนตรีวิทยาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักการและแนวคิดทางด้านดนตรีจีน สภาพการคงอยู่ของวงดนตรีจีนในประเทศไทย จำนวน 2 คน และนักดนตรีจีนที่มีประสบการณ์มีบทบาทความเกี่ยวข้องกับวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม จังหวัดชลบุรี จำนวน 5 คน เกี่ยวกับข้อมูลด้านประวัติความเป็นมาของวงดนตรีจีนฯ การจัดงานประจำปี นักดนตรีและเครื่องดนตรี บทบาทด้านการแสดงประกอบพิธีกรรมและการแสดง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบจัดกลุ่มเพื่อทำการวิเคราะห์ เชื่อมโยง สรุปผลการดำรงอยู่และบทบาททางสังคมด้านการบรรเลงประกอบพิธีกรรมและการแสดงของวงดนตรีไตรสรณะพุทธสมาคม จังหวัดชลบุรี

ผลการวิจัย

1. การดำรงอยู่ของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม จังหวัดชลบุรี

1.1 ประวัติความเป็นมาของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม

ไตรสรณะพุทธสมาคม มีชื่อภาษาจีนว่า “เม่งหุยฮุดห่าเสีย” ก่อตั้งเมื่อประมาณปีพุทธศักราช 2467 ที่มาและความสำคัญที่จุดประกายให้เกิดความคิดในการก่อตั้งสมาคม เนื่องจากในยุคนั้นองค์กรการกุศลในจังหวัดชลบุรีมีจำนวนน้อยมาก ประชาชนได้เดินทางมาเพื่อขุดทองที่ชลบุรีเป็นจำนวนมากเกิดการล้มป่วยด้วยไข้ป่า ประสบอุบัติเหตุ และถูกฆาตกรรม เป็นต้น ส่วนหนึ่งเป็นศพไร้ญาติ ซึ่งไม่มีผู้ใดที่จะรับภาระหรืออาสาดำเนินการพิธีกรรม ทำให้เป็นที่เวทนาแก่ผู้ที่พบเห็น ด้วยสาเหตุดังกล่าวทำให้เหล่าพี่น้องชาวจีนกลุ่มหนึ่งเกิดปณิธานอย่างแรงกล้าในการผลักดันกิจกรรมการเก็บศพไร้ญาติจนก่อให้เกิดความศรัทธาจากประชาชนในสังคม และบังเกิดเป็นสมาคม “เม่งหุยฮุดห่าเสีย” ทำหน้าที่เสียสละเพื่องานสาธารณกุศลนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา มีสมาชิกและกรรมการสมาคมเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ล้วนมีปณิธานในการจัดตั้งสุสานและฌาปนสถานโดยให้บริการและรองรับศพไร้ญาติ ในภายหลังย้ายสำนักงานมาที่หลังใหม่บริเวณโรงเจเปาฮกตัว พร้อมกับการดำเนินการจดทะเบียนกับทางราชการอย่างถูกต้อง และกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน ประกอบไปด้วย 1) การเก็บศพไร้ญาติ 2) ทุนการศึกษาและอาหารกลางวันแก่เด็กนักเรียนที่ยากไร้ 3) งานสังคมสงเคราะห์ เช่น ค่าเวชภัณฑ์ ยารักษาโรค ค่าพาหนะเพื่อเดินทางกลับสู่ภูมิลำเนาเดิม พิธีแจกข้าวสารในเทศกาลทิ้งกระจาด 4) ให้ความร่วมมือกับส่วนราชการ และให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีประสบอุบัติเหตุต่าง ๆ

วงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม ถือกำเนิดมาพร้อมกับทางมูลนิธิฯ ถือได้ว่าเป็นวงดนตรีจีนที่มีประวัติเก่าแก่ และถือกำเนิดมายาวนาน ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2467 เริ่มแรกทางวงดนตรีจีนฯ ถือกำเนิดโดยการรวมของกลุ่มคนที่มีความสามารถในด้านการบรรเลงดนตรี โดยเป็นบุคคลคณะเดียวกันกับผู้ก่อตั้งมูลนิธิฯ โดยได้รับการฝึกฝนและถ่ายทอดจากอาจารย์ที่เดินทางมาจากประเทศจีน จากการร่วมมือร่วมใจกันในช่วงเวลานั้นก่อให้เกิดวงดนตรีจีนฯ ที่มีสมาชิกและเครื่องดนตรีในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมที่มากมาย ภายหลังจากการจัดตั้งวงดนตรีจีนฯ ที่ถือเป็นส่วนสำคัญในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมและการแสดงต่าง ๆ ของทางมูลนิธิฯ โดยตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2522 มีแกนนำสำคัญคือ นายพลศักดิ์ คุณาฤทธิพล ดำรงตำแหน่งนายกสมาคม โดยได้นำพาวงดนตรีจีนฯ สร้างคุณประโยชน์ให้กับสังคมมากมายตลอด 30 ปี ปัจจุบันขนาดของวงดนตรีจีนฯ มีประมาณ 15-20 คน ถือได้ว่าลดลงเป็นจำนวนมาก เนื่องจากลำดับการแสดงพิธีกรรมลดลง มีผู้สนใจเข้าร่วมน้อยลง ในพิธีกรรมที่มีขนาดใหญ่จะเชิญสมาชิกจากวงดนตรีจีนอื่นมาร่วมบรรเลง โดยมีสมาชิกผลัดเปลี่ยนจากวงดนตรีจีนในเครือหมุนเวียนกันไป

ภารกิจสำคัญของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคมในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านศาสนพิธีและด้านการประกอบการแสดง การบรรเลงด้านศาสนพิธี มีการใช้เครื่องดนตรีที่ใช้จริง 6-8 ชนิด และเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ บางงานใช้เครื่องดนตรีแค่ไม่กี่ชิ้น ขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้จ้างงาน งานทางด้านการบรรเลงประกอบพิธีกรรมของทางวงดนตรีจีนฯ ส่วนใหญ่จะเป็นงานล้างป่าช้า และงานงูเด็ก ซึ่งทางวงดนตรีจีนฯ ได้มีโอกาสรับใช้ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคมอยู่ตลอดปี ถือได้ว่าเป็นวงที่มีชื่อเสียงในเรื่องลำดับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม และมีความครบครันในเรื่องเครื่องดนตรีจีน ไม่เพียงแต่คนในพื้นที่มาจ้างเท่านั้น จังหวัดที่อยู่บริเวณโดยรอบก็มาจ้างวงดนตรีจีนฯ เช่นกัน และงานที่ทางวงดนตรีจีนฯ ให้ความสำคัญไม่น้อยกว่างานอื่น คือ การส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นหลังเข้ามามีส่วนร่วมในการบรรเลง การแสดง หรือสืบทอดอนุรักษ์ดนตรีจีน และเป็นฝ่ายสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือในงานสำคัญ ๆ ที่ต้องใช้คนจำนวนมาก

การถ่ายทอดของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคมมีรูปแบบมุขปาฐะ ผนวกกับการซึมซับจากประสบการณ์ที่ได้ยินได้ฟังทำนองพระสวดซึ่งมีความเฉพาะทางของวง โดยสมาชิกในวงดนตรีจีนฯ เกือบทั้งหมดล้วนแล้วแต่เคยเป็นฆราวาส ทำให้รับรู้ทำนองที่มีความเป็นเอกลักษณ์ตั้งแต่ยังเด็ก ส่วนหนึ่งเรียนดนตรีจีนตามสถาบันหรือโรงเรียนมาตรฐานต่าง ๆ แต่สุดท้ายถ้ากลับมาร่วมวงบรรเลงต้องเรียนรู้ดนตรีของวงใหม่อยู่ดี ทางวงดนตรีจีนฯ มีการแบ่งงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อการสนับสนุนค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับเด็กที่มีความสนใจทางด้านดนตรีจีน ถือได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้คนรุ่นหลังได้รับประสบการณ์ทางด้านดนตรีจีน แต่สิ่งหนึ่งที่ถือว่าเป็นอุปสรรคในการฝึกซ้อมและส่งเสริมให้เด็กมาศึกษาที่มูลนิธิฯ คือ ระยะเวลาการฝึกซ้อมที่มีจำกัด การที่จะสามารถบรรเลงภายในวงดนตรีจีนฯ ได้นั้นต้องได้รับการฝึกฝนระยะหนึ่ง เพราะการบรรเลงประกอบพิธีกรรมนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเด็กทุกคนต้องเรียนหนังสือ ทำให้มาซ้อมที่มูลนิธิฯ บ่อยครั้งได้ยาก และงานพิธีกรรมส่วนใหญ่จัดในช่วงเย็นถึงช่วงค่ำ ทำให้เด็กหลายคนไม่สามารถอยู่ร่วมบรรเลงหรือซ้อมได้ ถึงกระนั้นทางวงดนตรีจีนฯ ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไป เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความสนใจเข้าร่วมสืบสานเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษและสืบทอดดนตรีจีนที่มีลักษณะเฉพาะให้คงอยู่คู่สังคมสืบไป



ภาพที่ 1 งานเก็บศพไร้ญาติของทางวัดนตริจินไตรสรณะพุทธสมาคม
ที่มา : อภิชัย ลิ้มทวีเกียรติกุล

1.2 งานประจำปีของวัดนตริจินไตรสรณะพุทธสมาคม

ทางวัดนตริจินไตรสรณะพุทธสมาคมมีบทบาทในการรับใช้สังคมพร้อมกับทางมูลนิธิฯ แทบทุกงาน และงานที่ถือเป็นธรรมเนียมที่ต้องจัดเป็นประจำทุกปีมีจำนวนทั้งสิ้น 9 งาน ประกอบด้วย

1) งานสะเดาะเคราะห์เสริมดวง เป็นการสะเดาะเคราะห์เสริมบุญ เสริมดวงแก้ป้าง เสริมบารมี งานจะจัดขึ้นในช่วงต้นปีในปฏิทิน มีการจัดพิธีกรรมทั้งหมด 3 วัน ของเทศกาลตรุษจีน ภายในมูลนิธิจะมีการสวดมนต์และการบรรเลงดนตรีจีนประกอบตลอดพิธี โดยสองวันแรก เวลา 09.00-20.00 น. และวันสุดท้าย เวลา 09.00-13.00 น.

2) งานบูชาเทพเจ้าแห่งฟ้า วันคล้ายวันสมภพองค์เทพยดาฟ้าดินที่กงแซ โดยมีความเชื่อว่าท่านเป็นผู้ดลบันดาลธรรมชาติ ชะตากรรมของมนุษย์ ตรงกับวันที่ 9 เดือน 1 ของจีน หรือวันที่ 9 หลังเทศกาลตรุษจีน ภายในงานมีการสวดมนต์และการบรรเลงดนตรีจีนประกอบตลอดพิธี

3) งานกราบไหว้บรรพบุรุษ (ซุนฮุน) มีความเชื่อกันว่าเป็นวันที่ดินแดนสวรรค์ได้เปิดประตูให้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษลงมาเยี่ยมลูกหลาน โดยจัดงานถวายเครื่องเซ่นไหว้แด่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับหรือที่เรียกว่า “ไหว้ผีใหม่” ประมาณกลางเดือนมีนาคม เวลา 09.00-12.00 น. โดยประมาณ ภายในงานจะมีพิธีกรรมสวดมนต์ การสาธยายพระสูตร เมื่อพระสวดมนต์จบไปหนึ่งบทจะมีการบรรเลงดนตรีสลับในช่วงพักการสวดมนต์ และขั้นตอนสุดท้ายคือการถวายเครื่องเซ่นแก่ดวงวิญญาณบรรพบุรุษโดยมีดนตรีบรรเลงประกอบ

4) งานกราบไหว้บรรพบุรุษ (เซ็งเม้ง) โดยลูกหลานมักจะทำพิธีเซ่นไหว้และปิดกวาดหลุมศพบรรพบุรุษผู้ล่วงลับวันพิธีมีการเซ่นไหว้อาหารคาวหวานที่หลุมฝังศพ เพื่อเป็นการรำลึกถึงคุณงามความดีของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับทางมูลนิธิฯ มีการทำพิธีทางศาสนาเช่นเดียวกับงานซุนฮุน แต่จะเรียกว่า “ไหว้ผีเก่า” โดยจะจัดงานประมาณปลายเดือนมีนาคมถึงต้นเดือนเมษายน

5) งานถวายเครื่องเซ่นแด่องค์เทพแปะกงแซ เป็นการขอขอบคุณเทพยดาผืนดิน และเซ่นไหว้วิญญาณของผู้ที่ดูแลสุสานเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากเภทภัยอันตรายทั้งปวง เมื่อคิดทำการใดจะประสบความสำเร็จ โดยมูลนิธิฯ จะจัดงานตรงกับช่วงเดือนเมษายนถึงปลายเดือนเมษายนโดยประมาณ ภายในงานมีการสวดมนต์และดนตรีบรรเลงตลอดพิธี

6) งานสารทเดือน 7 งานประเพณีการทิ้งกระจาดของทางสมาคมจะจัดขึ้นหลังจากเทศกาลสารทจีน ทั้งนี้เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่วิญญาณผู้ล่วงลับทั้งที่เป็นญาติพี่น้อง ดวงวิญญาณอื่น ๆ และทำทานแก่ผู้ยากไร้ จัดขึ้นกลางเดือนสิงหาคมถึงต้นเดือนกันยายน โดยช่วงเย็นของงานวันแรก (วันสุกดิบ) ทางมูลนิธิฯ จะทำการเปิดมณฑลพิธีและเจริญพระพุทธมนต์ มีการสวดมนต์สลับกับการบรรเลงดนตรี เวลา 18.00-20.00 น. งานวันจริง (แจกทาน) ทางมูลนิธิฯ ทำการเปิดมณฑลพิธีตั้งแต่เวลา 09.00 น. โดยมีดนตรีโหมโรง เจริญพระพุทธมนต์ ถวายปัจจัยแด่องค์เทพที่อยู่ในมณฑลพิธี จนกระทั่งเวลา 14.00 น. เป็นอันเสร็จพิธีด้านการสวดมนต์และดนตรีประกอบ หลังจากนั้นทางมูลนิธิฯ จะทำการรวบรวมสิ่งของนำมาแจกจ่ายแก่ประชาชนทั่วไป

7) งานเทศกาลถวายพระพรแปดเซียนข้ามทะเล ในวันคล้ายวันเกิดองค์ปิยะเขียนโจวซือ ทางมูลนิธิฯ ได้จัดเตรียมโต๊ะเพื่อให้สาธุชนวางของไหว้และแสดงความเคารพนับถือ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและผู้เข้าร่วมพิธี โดยจะจัดงานระหว่างต้นเดือนกันยายนถึงปลายเดือนกันยายน ภายในงานจะมีการบรรเลงโหมโรงและบรรเลงดนตรีประกอบตลอดพิธี โดยไม่มีการสวดมนต์ และถวายเครื่องเซ่นแด่องค์เทพแปดเซียน เวลาโดยประมาณ 09.00-12.00 น.

8) งานเทศกาลขอบคุณเทพเจ้า (เสี้ยซั้ง) เทศกาลขอบคุณเทพเจ้าปลายปี เพื่อเป็นการตอบแทนพระคุณขององค์เทพเจ้าต่าง ๆ โดยพิธีจะมีขึ้นสองวัน ภายในงานมีการเปิดมณฑลพิธี การสวดมนต์สลับกับการบรรเลงดนตรีประกอบ ช่วงเย็นวันแรก เวลา 17.00-20.00 น. และวันที่สอง เวลา 09.00-14.00 น.

9) งานสารทขนมอี ภายในงานจะมีการทำขนมบัวลอยมาไหว้ฟ้าดินเพื่อขอบคุณที่ช่วยให้การดำรงชีวิตของสมาชิกทุกคนในครอบครัวสามารถดำรงมาได้อย่างราบรื่นตลอดปีที่ผ่านมา และเพื่อขอพรให้ช่วยคุ้มครองคนในครอบครัว โดยจะจัดในช่วงปลายปีหรือเป็นเทศกาลสุดท้ายของชาวไทยเชื้อสายจีนในรอบหนึ่งปีปฏิทิน โดยเริ่มตั้งแต่เวลา 09.00 น.



ภาพที่ 2 นักดนตรีวงดนตรีจีนฯ บรรเลงประกอบงานกราบไหว้บรรพบุรุษ (ขุนฮุน)
ที่มา : อภิชัย ลิ้มทวีเกียรติกุล

1.3 นักดนตรีและเครื่องดนตรีจีน

สมาชิกในวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคมในปัจจุบัน มีจำนวนทั้งสิ้น 15-20 คน โดยทุกคนสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีได้หลากหลายชนิด และถ้านงานไหนสมาชิกไม่เพียงพอจะมีการขอนักดนตรีของวงอื่น ๆ มาช่วยบรรเลงร่วมด้วย ครึ่งใดที่มีงานบรรเลง หัวหน้าวงจะนัดสมาชิกทุกคนมาซ้อมพร้อมกันตามวันเวลาที่นัดหมาย กำหนดภาระหน้าที่ที่ตนเองต้องรับผิดชอบ และระบุเครื่องดนตรีที่สมาชิกในวงต้องบรรเลงในวันงาน โดยส่วนใหญ่จะทำการซ้อมพร้อมกันประมาณ 3-4 วันก่อนวันงาน สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหลักเป็นของตนเอง โดยก่อนถึงเวลาซ้อม สมาชิกทุกคนต้องรับผิดชอบในส่วนของตนเอง

เครื่องดนตรีของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคมมีจำนวนมากมาย แต่ปัจจุบันมีการนำเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเป็นประจำมาออกงานเท่านั้น เครื่องดนตรีแต่ละประเภทมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่นและแตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นน้ำเสียงที่ออกมาจากรูปแบบการบรรเลงเฉพาะของแต่ละบุคคล เทคนิคที่ใช้ในขณะบรรเลง แม้ว่าจะถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นแบบมุขปาฐะ แต่การถ่ายทอดทางดนตรีของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันตามแต่คน ๆ นั้นจะรังสรรค์ โดยเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงดนตรีจีนฯ จะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ 1) เครื่องดนตรีประเภทบรรเลงทำนอง ประกอบด้วย หยางฉิน (yangqin) เอ๋อร์หู (erhu) กู่เจิง (guzheng) เปียปา (pipa) โซนา (suona) ดีจื่อ (dizi) เซียว (xiao) เซลโล (cello) และคีย์บอร์ด (keyboard) 2) เครื่องดนตรีประเภทประกอบจังหวะ ประกอบด้วย 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ ฆ้องจีน (luo) ฉาบจีน (bo) และกลองจีน (gu) 3) เครื่องดนตรีสำหรับนักสวด ประกอบด้วย มู่อวี่ (muyu) เค้ง (vessel) กระดิ่งจีน (Chinese bell)

2. บทบาททางสังคมด้านการบรรเลงประกอบพิธีกรรมและการแสดงของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม จังหวัดชลบุรี

2.1 บทบาทด้านการบรรเลงประกอบพิธีกรรมสำคัญ

รูปแบบการสวดประกอบพิธีกรรมของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคมในงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพิธีงเด็ก พิธีล้างป่าช้า งานพิธีเปิดป้ายศาลเจ้า เป็นต้น ล้วนต้องใช้ลักษณะการสวดทำนองธรรมสังคีตที่เรียกว่า “ทำนองเสียงฮ้อ” โดยแบ่งเป็นการสวดทำนองปากเปล่าและการสวดทำนองประกอบดนตรีที่มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ ปัจจุบันในประเทศไทยมีการสวดทำนองเสียงฮ้อเหลือเพียง 2 แห่ง คือ มูลนิธิไตรสรณะพุทธสมาคม จังหวัดชลบุรี และสมาคมสว่างกตัญญูธรรมสถาน จังหวัดจันทบุรี ไม่ได้มีการบันทึกโน้ตเป็นลายลักษณ์ มนต์สวดทำนองเสียงฮ้อจะมีความแตกต่างจากมนต์สวดทำนองเสียงฮัวและทำนองกวางตุ้ง มนต์สวดทำนองเสียงฮ้อได้รับการสืบทอดมาจากประเทศจีน โดยมีต้นกำเนิดมาจากอำเภอเตี้ยฮอง (อำเภอหนึ่งในเมืองแต้จิ๋ว) โดยมีเค้ง อิมเค้ง และบั๊กฮ้อ เป็นอุปกรณ์กำหนดจังหวะเพื่อความพร้อมเพรียงในคนหมู่มา ในด้านการออกเสียงและการสวดมนต์ของนักสวดจีน เรียกว่า “โหวอิม” เป็นแบบเดียวกับเสียงอ่านและการสวดมนต์จีนในอารามต่าง ๆ แถบโดยรอบเมืองเสียวเซ่งและกวางโจว ประเทศจีน

โดยวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคมมีบทบาทด้านการแสดงพิธีกรรม ดังนี้

1) **พิธีงเด็ก** พิธีงานศพของชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีน เป็นการประกอบพิธีกรรมเสริมบุญและให้ส่วนบุญแก่ดวงวิญญาณผู้ที่ล่วงลับให้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพ การสวดในพิธีกรรมแบ่งเป็นการสวดทำนองกับเครื่องประกอบจังหวะ และการสวดทำนองประกอบการบรรเลง ทำนอง การออกเสียงในบทสวดมีการรับเอาอิทธิพลตามแบบพระสงฆ์ภิกษุสงฆ์ โดยผู้ที่ทำหน้าที่บรรเลงเครื่องประกอบจังหวะเป็นคนให้สัญญาณการบรรเลงในทุกขั้นตอนของพิธีกรรม โดยหลักผู้บรรเลงหยางฉินหรือเอ๋อร์หูจะรับหน้าที่บรรเลงทำนองหลักในขั้นตอนต่าง ๆ ในแต่ละพิธีกรรม

โดยจะบรรเลงตามโน้ตเพลงจีนฉบับดั้งเดิม กลุ่มเครื่องอื่นจะบรรเลงในรูปแบบการแปรทำนองหลักออกเป็นแนวเสียงต่าง ๆ (heterophony) ตามแต่ละเครื่องดนตรีที่ต่างกัน เซลโลและคีย์บอร์ดเป็นเครื่องดนตรีที่คุมแนวเสียงเบสและเสียงประสาน

2) **พิธีเคาะศพ** เป็นพิธีให้เกียรติแก่ดวงวิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ พิธีกรรมจะถูกจัดในช่วงเช้าวันเคลื่อนศพผู้วายชนม์ในการลำดับพิธีการต่าง ๆ มีความมากมายไม่เท่ากันในแต่ละงานตามความเชื่อของตระกูลต่าง ๆ ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่ในพิธีเป็นภาษาจีนแต้จิ๋ว วงดนตรีจีนฯ จะบรรเลงประกอบทุกขั้นตอนพิธีกรรม เครื่องดนตรีสำคัญที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีเคาะศพ ประกอบด้วย เครื่องดนตรีประเภทบรรเลงทำนอง และเครื่องดนตรีประเภทประกอบจังหวะ

3) **พิธีถวายพระพร (เค็งจก)** เป็นพิธีการถวายพระพรพระองค์เทพต่าง ๆ ของจีน ซึ่งเป็นการบูชาและกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยทางศาลเจ้าหรือตามตำแหน่งองค์เทพจะจ้างวงดนตรีจีนฯ ไปบรรเลง หรือสวดมนต์โดยมีกิจกรรมไหว้ครู ช่วงเวลา ก่อน 09.00 น. เป็นการไหว้ครู และช่วงเวลา 12.00-14.00 น. จะเป็นการถวายพระพรองค์เทพเจ้า ลำดับพิธีการไหว้ครู เริ่มต้นโดยเครื่องดนตรีประกอบจังหวะให้สัญญาณและใช้เครื่องดนตรีหยางฉินเอ๋อร์หู เป็นตัวชูโรงและกำหนดบทเพลง จังหวะของเพลงที่ใช้ค่อนข้างเร็วเพื่อแสดงถึงความเป็นสิริมงคล โดยอาจมีการสวดมนต์ต่อหน้าบัลลังก์พิธีร่วมด้วย โดยมีความคล้ายกับตอนที่พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ โดยใช้เวลาในการไหว้ครูทั้งสิ้น 20 นาที และเริ่มต้นการเปิดมณฑลพิธี ประกอบไปด้วย บทนำถวายบูชาบูช บทธรรเสริญเจ้าแม่กวนอิม เพื่อเป็นการขจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายในบริเวณสถานที่จัดพิธี ตามด้วยมนต์พิธีต่าง ๆ เช่น มนต์สรรเสริญพระพุทธองค์ จบด้วยการถวายปัจจัยแด่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในมณฑลพิธี หลังจากนั้นจะต่อด้วยการถวายพระพรองค์เทพเจ้า

4) **พิธีเปิดป้ายวางศิลาฤกษ์** เป็นพิธีวางแผ่นศิลาจารึกที่ระบุวันเวลาอันเป็นมงคล หรือที่เรียกว่าดวงฤกษ์แห่งการก่อสร้างไว้ ณ สถานที่ก่อสร้าง เพื่อเป็นสิริมงคลต่อการอยู่อาศัย มีความเจริญรุ่งเรือง อยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป การรับงานของทางวงดนตรีจีนฯ จะจัดขึ้นทั่วไปเป็นเวลาสองวัน ก่อนวันเปิดป้ายวางศิลาฤกษ์ จะมีการแห่รอบเมืองโดยการแห่กลองหล่อแก้ว ประกอบด้วย กลองจีน ฉาบจีน ฆ้องจีน โดยใช้เครื่องกระทบเป็นหลัก ในส่วนเครื่องบรรเลงทำนองจะมีจำนวนน้อยชิ้นกว่า การแห่รอบเมืองเพื่อให้ประชาชนและศิษยานุศิษย์ต่าง ๆ รับรู้ว่ามีงานการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีเปิดป้ายวางศิลาฤกษ์ เริ่มต้นด้วยการไหว้ครูเช่นเดียวกับการถวายพระพร โดยการประกอบพิธีกรรมจะเป็นการบอกกล่าวประวัติความเป็นมาของสถานที่นั้น ๆ โดยมีดนตรีบรรเลงประกอบตลอดทั้งงาน

2.2 บทบาทด้านการบรรเลงประกอบการแสดงที่สำคัญ

เนื่องจากในปัจจุบันบริเวณจังหวัดชลบุรี และจังหวัดใกล้เคียง แทบไม่มีผู้ประกอบการแสดงอุปรากรหลงเหลืออยู่ ซึ่งแตกต่างจากเมื่อครั้งอดีตที่ทางวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคมจะรับเป็นงานหลัก ส่งผลให้บทบาทด้านการบรรเลงประกอบการแสดงที่วงดนตรีจีนฯ มีส่วนร่วมหลักในจังหวัดชลบุรี คือ การแสดงเอ็งกอ โดยจะจัดในช่วงเทศกาลตรุษจีนและกินเจ โดยเป็นศิลปะการแสดงของชาวจีนที่มาพร้อมกับชาวจีนอพยพ มีการใช้เพียงเครื่องดนตรีประเภทประกอบจังหวะเป็นหลัก โดยเครื่องดนตรีหลักที่ใช้ประกอบการแสดงเอ็งกอ คือ เครื่องดนตรีประกอบจังหวะทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็น กลองจีน ฉาบจีน ฆ้องจีน และผู้แสดงเป็นผู้กล้ำทั้งหมด 108 คน ถือไม้ประกอบจังหวะการแสดงอีกคนละหนึ่งคู่ ในแต่ละการแสดงมีเขานำหน้าทีบรรเลงทำนองหลัก

ผลสรุปการดำเนินการวิจัย/ อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพและบทบาทของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม จังหวัดชลบุรี สามารถสรุปและอภิปรายผล ได้ดังนี้

วงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม ถือกำเนิดมาพร้อมกับทางมูลนิธิฯ มีประวัติเก่าแก่และถือกำเนิดมาเป็นระยะเวลานานนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2482 การกิจสำคัญของวงดนตรีจีนฯ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วย งานด้านศาสนพิธี และงานด้านการประกอบการแสดง ถือได้ว่าเป็นวงที่มีชื่อเสียงในเรื่องลำดับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมและเครื่องดนตรีจีนครบครัน ไม่เพียงแต่คนในพื้นที่มาจำงเท่านั้น จังหวัดที่อยู่บริเวณโดยรอบก็มาจำงวงดนตรีจีนฯ เช่นกัน สอดคล้องกับ Watson³ ได้อธิบายว่า การว่าจำงผู้เชี่ยวชาญในการทำพิธีศพของชาวจีนอย่างถูกต้องมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้ว่าจำงและเพื่อนบ้านไม่ได้รับการฝึกฝนเพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ และไม่สามารถเข้าใจขั้นตอนซับซ้อนของพิธีกรรมได้

การถ่ายทอดของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคมมีรูปแบบมุขปาฐะ โดยวงดนตรีจีนฯ ได้แบ่งงบประมาณเพื่อสนับสนุนค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับบุคคลที่มีความสนใจทางด้านดนตรีจีน เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความสนใจและเยาวชนเข้าร่วมสืบทอดดนตรีจีน สอดคล้องงานวิจัยของ นุกูล ธรรมจง⁴ ผลการวิจัยพบว่า การสอนศาสตร์ด้านดนตรีจีนให้เยาวชนรุ่นหลังมีส่วนช่วยสืบสานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมของชาวไทยเชื้อสายจีนให้คงอยู่ เป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีเจตคติและค่านิยมที่ดีในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

ทางวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคมมีบทบาทในการรับใช้สังคมพร้อมกับทางมูลนิธิฯ แทบทุกครั้ง และงานที่ถือเป็นธรรมเนียมที่ต้องจัดเป็นประจำทุกปีมีจำนวนทั้งสิ้น 9 งาน สอดคล้องกับ เจษฎา นิลสงวนเดช⁵ อธิบายว่า ศาลเจ้ามีบทบาทและความสำคัญในการสืบทอดธรรมเนียมปฏิบัติและพิธีกรรมดั้งเดิมให้อยู่คู่สังคมไทยอย่างยั่งยืน เห็นได้จาก ประเพณีกินเจ เดือน 9 ของชาวจีนฮกเกี้ยนและแต้จิ๋ว บรรดาศาลเจ้าจีนช่วงการจัดงานจะประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ รายละเอียดปลีกย่อยในพิธีกรรมของแต่ละศาลเจ้าอาจมีความแตกต่างกันไป โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือเพื่อสืบทอด สืบสาน และอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามเหล่านี้จากรุ่นสู่รุ่น

ปัจจุบันขนาดของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม มีประมาณ 15-20 คน ถือได้ว่าลดลงจากอดีตเป็นจำนวนมาก และช่วงหลังมีผู้สนใจเข้าร่วมน้อยลงเป็นอย่างมาก เนื่องจากวัฒนธรรมตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทย และการปรับลดลำดับพิธีกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้รายรับของทางวงดนตรีจีนฯ ลดน้อยลง ทำให้มีอัตราการจำงานลดน้อยลงตามไปด้วย สอดคล้องกับ ภัทรานิษฐ์ ศรีมงคล⁶ ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเมื่อเรากล่าวถึงสังคม สิ่งที่เกี่ยวข้องคือกลไกปฏิสัมพันธ์ทางสังคมหรือการกระทำทางสังคม (social interaction) และวัฒนธรรมร่วมกันไปอย่างเป็นระบบ ภายใต้ระบบสังคมนั้นย่อมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งสังคมปัจจุบันมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและวิวัฒนาการไปสู่ความเป็นประชาคม (civil societies) เพิ่มขึ้น

เครื่องดนตรีของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม มีจำนวนมากมายหลายประเภท โดยเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงดนตรีจีนฯ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) เครื่องดนตรีประเภทบรรเลงทำนอง 2) เครื่องดนตรีประเภทประกอบจังหวะ 3) เครื่องดนตรีสำหรับนักสวด รูปแบบการสวดและการบรรเลงประกอบพิธีกรรมของวงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม ใช้การสวดทำนองธรรมสังคิตที่เรียกว่า “ทำนองเสียงฮ้อ” เป็นการสวดที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว

3. James L. Watson, "The Structure of Chinese Funeral Rites: Elementary Forms, Ritual Sequence, and the Primacy of Performance," In *Death Ritual in Late Imperial and Modern China*, ed. James L. Watson and Evelyn S. Rawski (Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1988), 14.

4. นุกูล ธรรมจง, "บทบาทของศูนย์การเรียนรู้ดนตรีจีนและวัฒนธรรมจีนแต้จิ๋ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีที่มีต่อการหลอมรวมความเป็นชาติพันธุ์จีน," *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย* ปีที่ 11, ฉบับที่ 3 (มกราคม-ธันวาคม 2559): 23.

5. เจษฎา นิลสงวนเดช, "ศาลเจ้าจีน : ศรัทธาสถานในสังคมไทย," *วารสารภาษาและวัฒนธรรม* ปีที่ 37, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561): 63-64.

6. ภัทรานิษฐ์ ศรีมงคล และประพันธ์ เกียรติดีเภา, "บทที่ 5 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม," ใน *มนุษย์กับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย และสิ่งแวดล้อม* (นครปฐม: เพชรเกษมพรินต์กรุป, 2558), 87-88.

ปัจจุบันไม่ได้มีการบันทึกโน้ต โดยหลัก ผู้บรรเลงหยางฉินหรือเอ๋อร์หู่จะรับหน้าที่บรรเลงทำนองหลัก โดยจะบรรเลงตามโน้ตเพลงจีนดั้งเดิม กลุ่มเครื่องอื่นจะบรรเลงในรูปแบบการแปรทำนองหลักออกเป็นแนวเสียงต่าง ๆ เซลโลและคีย์บอร์ดทำหน้าที่คุมแนวเสียงเบสและเสียงประสาน และมีบทบาทสำคัญในการบรรเลงด้านการประกอบพิธีกรรมและการแสดงในงานต่าง ๆ ได้แก่ พิธีฝังศพ พิธีเคารพศพ พิธีถวายพระพร พิธีเปิดป้ายวางศิลาฤกษ์ และการแสดงเอ็งกอก แม้ในปัจจุบัน วงดนตรีจีนฯ ถูกลดบทบาทในสังคม แต่ยังคงมีบทบาทในการใช้เครื่องดนตรีจีนเป็นสื่อหล่อหลอมจิตใจชนชาวไทยเชื้อสายจีนให้หลอมรวมเป็นหนึ่ง สอดคล้องกับ Picard⁷ อธิบายว่า มีเพียงดนตรีเท่านั้นที่สามารถผสมผสานสิ่งต่าง ๆ ของการปฏิบัติที่เกิดขึ้นในระหว่างพิธีกรรม ทำให้การทำสมาธิและการหายใจเป็นไปตามขั้นตอน สามารถเชื่อมการแบ่งแยกระหว่างโลกภายในและภายนอก สร้างความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมได้อย่างกลมกลืน

วงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม เป็นกำลังที่สำคัญของทางมูลนิธิฯ ในการเป็นที่พึ่งทางใจ การสร้างพลัง และความศักดิ์สิทธิ์ในความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในสังคม มีบทบาทในการสร้างคุณค่าและความผูกพันกับชาวจีนและคนไทยเชื้อสายจีนอย่างแนบแน่น ขณะเดียวกันได้นำเอาความเชื่อและความศรัทธาผสมผสานกับความเป็นวัฒนธรรมได้อย่างลงตัว มีบทบาทในการสืบทอดความคิดด้านธรรมเนียมปฏิบัติ คติความเชื่อและพิธีกรรมอันสำคัญ แสดงให้เห็นถึงการธำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของจีนในสังคมไทยได้อย่างลึกซึ้ง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้บ่งบอกถึงคุณค่าในการอนุรักษ์สืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการสืบทอดทางด้านดนตรีจีนผ่านการเรียนรู้โดยใช้สื่อนวัตกรรม ให้สอดคล้องกับกระแสสังคมในปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต
2. ควรศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะดนตรีร่วมสมัย โดยใช้วงดนตรีจีนไตรสรณะพุทธสมาคม จังหวัดชลบุรี เป็นฐาน

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “วงดนตรีจีนมูลนิธิไตรสรณะพุทธสมาคมในสังคมวัฒนธรรมคนไทยเชื้อสายจีน จังหวัดชลบุรี” ได้รับทุนงานวิจัยของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 โดยสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้รับจัดสรรงบประมาณให้ทุนดำเนินการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.)

7.Francois Picard, " Music and Ritual in China," *Turkish Journal of Sociology* 37, no. 2 (1985): 203.

บรรณานุกรม

- Adler, Guido. "The Scope, Method, and Aim of Musicology (1885): An English Translation with an Historico-Analytical Commentary." *Yearbook for Traditional Music* 13, no. 1 (1981): 5-21.
- Barton, Jintana. "A Comparative Study of Chinese Musical Activities in Chinese and Thai Cultural Contexts." *Journal of Humanities* 10, no. 2 (2007): 1-14.
- Haydon, Glen. *Introduction To Musicology: A Survey of The Fields, Systematic and Historical, Of Musical Knowledge and Research*. New York: Prentice-Hall, 1946.
- May, Elizabeth. *Music of Many Cultures: An Introduction*. Berkeley: University of California Press, 1980.
- Merriam, Alan Parkhurst. *The Anthropology of Music*. Chicago: Northwestern University Press, 1964.
- Nettl, Bruno. "The Western Impact on World music. Change, Adaptation, and Survival." *Yearbook for Traditional Music* 19, (1987): 117-120.
- Ninsa-nguandecha, Jessada. "Chinese shrines: Faith in Thai society." *Journal of Language and Culture* 37, no. 1 (January-June 2018): 45-70.
- เจษฎา นิลสงวนเดชะ. "ศาลเจ้าจีน: ศรัทธาสถานในสังคมไทย." *วารสารภาษาและวัฒนธรรม* ปีที่ 37, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561): 45-70.
- Picard, Francois. "Music and Ritual in China." *Turkish Journal of Sociology* 37, no. 2 (1985): 195-209.
- Pidokrajt, Narongchai. "Ethnomusicology." *Parichart Journal* 8, no. 1 (April-September 2016): 5-11.
- ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์. "มานุษยดนตรีวิทยา." *วารสารปาริชาติ* ปีที่ 8, ฉบับที่ 1 (เมษายน-กันยายน 2537): 5-11.
- Sheng, Duan Li. *Thai History in Chinese Aspect*. Bangkok: Phirap, 1997.
- ถ้วน ลี เสง. *ประวัติศาสตร์ไทยในสายตาของชาวจีน*. กรุงเทพฯ : พิราบ, 2540.

Skinner, George William. *Chinese Society in Thailand: An Analytical History*. New York: Cornell University, 1962.

Srimongkol, Pattranit and Praphan Kiatphao. "Chapter 5 Social and Cultural Change."
In *Man and society, economy, politics, law and environment*, 87-107. Nakhon Pathom:
Phetkasem Printing Group, 2015.

ภัทรานิษฐ์ ศรีมงคล และ ประพันธ์ เกียรติเฝ้า. "บทที่ 5 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม."
ใน *มนุษย์กับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย และสิ่งแวดล้อม*, 87-107. นครปฐม :
เพชรเกษมพรินติ้งกรุ๊ป, 2558.

Tamchong, Nukool. "The Roles of Teochew Music and Cultural Learning Center in Photaram District
Ratchaburi Province Toward to Chinese Ethnic Unification." *Research and
Development Journal Loei Rajabhat University* 11, no. 3 (January-December 2016): 18-24.
นุกูล ธรรมจง. "บทบาทของศูนย์การเรียนรู้ดนตรีจีนและวัฒนธรรมจีนแต่จิ๋ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีที่มีต่อ
การหลอมรวมความเป็นชาติพันธุ์จีน." *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย* ปีที่ 11,
ฉบับที่ 3 (มกราคม-ธันวาคม 2559): 18-24.

Watson, James Lopez. "The Structure of Chinese Funeral Rites: Elementary Forms,
Ritual Sequence, and the Primacy of Performance." In *Death Ritual in Late Imperial
and Modern China*, edited by James L. Watson and Evelyn S. Rawski, 3-19. Berkeley
and Los Angeles: University of California Press, 1988.

Williams, Paul, and Patrice Ladwig. *Buddhist Funeral Cultures of Southeast Asia and China*.
New York: Cambridge University Press, 2012.